

Forside

Bacheloroppgave

Studieprogram: Bachelor i Sosiologi

Opptaksår: 2018

Er oppgaven konfidensiell? (skriv X) NEI: X JA: ____

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål (anonymt)? JA: X NEI: _____

Forfatter(e)

Studentnr (6 siffre)	Kandidatnr (4 siffre)	Navn:
250849	4150	Storm Gabrielle Salhus

Oppgavens tittel:

Et grønt samfunn: Hvordan møter sosiologien den grønne omstillingen?

Veileder: Ragnhild Johanne Sjurseike

Et grønt samfunn

Hvordan møter sosiologien den grønne omstillingen?

Bacheloroppgave i sosiologi

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet

Kandidatnummer: 4150

Antall ord: 8170

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan sosiologien møter en ny omstillingsfase til en grønn samfunnsorden, og hva dette innebærer. Jeg har foretatt en litteraturstudie hvor jeg har tatt i bruk relevante bøker for å beskrive sosiologiens faghistorie, og hvordan fagdisiplinen tidligere har møtt en omstillingsfase preget av store og dyptgripende endringer.

Sosiologiens fremvekst vil være en del av min teori, hvor jeg bruker disiplinens etablerte begreper og teorier for å se hvordan dem kan brukes om dagens samfunn. Sosiologien har lenge vært preget av et skille mellom det naturlige og det sosiale, som i dag blir utfordret av miljøsociologien, Beck og Antropocen-konseptet. Jeg konkluderer med at sosiologien møter den grønne omstillingsfasen med et veletablert begrepsapparat, teoretiske perspektiver og erfaring som kan komme til god nytte. Om dog erfaringen er «moderne nok» diskuteres i ulike kretser, og det kan se ut til at det befinner seg et behov for å evaluere sosiologiens «verktøykasse» med et rom for større tverrfaglighet. Til tross for dette er det en ringende tro om mer for fagdisiplinen i møte med en grønn omstilling.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
1.1 Oppgavens oppbygning	6
2. Teorikapittel.....	7
2.1 Antropocen.....	7
2.2 Organisasjoner.....	7
2.3 Kapitalismen.....	7
2.4 Materialitet	8
2.5 Sosiologi, vitenskapen om samfunnet	8
2.5.1 Fra jordbrukssamfunnet til industrisamfunnet	8
2.5.2 Moderne sosiologisk teori, fra tidlig etterkrigstid til i dag	9
2.5.3 Risikosamfunnet	10
3. Metode.....	12
3.1 Metodevalg	12
3.2 Praktisk gjennomføring	12
3.3 Metoderefleksjoner	14
4. Hvordan påvirkes samfunnet av den grønne omstillingen?.....	15
4.1 «Organizing in the Anthropocene» av Wright, C., Nyberg, D., Rickards, L. Og Friends, J. (2018)	15
5. Hvordan mener sosiologer fagdisiplinen bør imøtekomme en grønn omstilling?.....	18
5.1 «Sosiologi og naturforståelse» av Willy Guneriussen (2019).....	18
5.2 «Vår paradoksale naturforståelse» av Gisle Andersen (2019)	19
5.3 «En ny tilnærming til sosial handling» av Vilde Blix Huseby (2019)	21
6. Utfordringer for sosiologien i en grønn omstillingsfase.....	23
7. Hvordan diskuterer sosiologer at fagdisiplinen kan bidra i den grønne omstillingsfasen?	25
8. Avslutning	27
9. Litteraturliste.....	29

1. Innledning

For å forstå samfunnsteorier er det viktig å forstå de historiske sammenhengene. I løpet av opplysningstiden på 1700-tallet med de politiske og industrielle revolusjonene, og videre utbredelse av kapitalistiske markedsøkonomier og nasjonalstater på 1800-tallet kan det sies at det moderne samfunnet ble formet, og med det; *samfunnsteoriene* (Andersen & Kaspersen, 2013, s. 19). Vi skal i denne teksten se på de historiske fenomenene som til sammen dannet sosiologi som egen fagdisiplin. Ettersom sosiologien i mange tilfeller blir forklart som vitenskapen om samfunnet, er det viktig at den bidrar til at vi kan forstå hvordan samfunnet endrer seg.

Sosiologien ble dannet i en tidsperiode preget av store endringer fra jordbrukssamfunnet til industrisamfunnet, som blant annet Karl Marx, Emile Durkheim og Max Weber begrepsfestet og teoretiserte (Schiefløe, 2011, s. 39). Vi skal i teksten se på forhistorien til sosiologien og hvordan den oppstod, ettersom det setter utgangspunktet for det temaet jeg skal ta for meg. I dag derimot har det åpnet seg en debatt om vi faktisk kan relatere i like stor grad til det moderne samfunnet. Det hevdes at vi ikke lenger endrer eller moderniserer oss fra føydalsamfunnet, men at vi endrer oss fra moderniteten selv (Beck; Aakvaag, 2008, s. 256-266). Ulrich Beck er en av dem som mener vi befinner oss i en ny samfunnsorden, som han velger å kalle Risikosamfunnet (Aakvaag, 2008, s. 256-266). Vi er ikke lenger bare påvirket av for eksempel teknologiske fremskritt, men også aspekter og risikoer fra den økologiske dimensjonen. Derfor skal vi i løpet av teksten se på sosiologiens rolle i begrepsfestningen av samfunnsmessige endringer og skifter. Faghistorien blir dermed et verktøy i denne studien, ved å bruke begrepsapparatet som allerede finnes i sosiologien.

I redaktørens lederartikkel for temanummeret om Miljøsociologi i Sosiologen (2019) hevdes det av mange at «vi befinner oss i en overgangsfase lik den sosiologiens grunnleggere befant seg i, bare at omstillingen i dag er til en grønn samfunnsorden». Selv om samfunn er i endring ettersom de er dynamiske fenomener, finnes det likevel noen faser som oppleves som mer preget av omfattende endringsprosesser enn andre. Guneriussen (2019) påstår at «vi står ovenfor ontologiske endringer med vidtrekkende betydning». Ontologi beskrives som læren om det *værende*, og samfunnsontologi blir da læren om *samfunnet som værende* (Aakvaag, 2008, s. 26). Det handler om å fastlegge de

grunnleggende egenskapene som finnes i samfunnet, de karaktertrekkene som kan bli brukt for å forklare hvordan samfunnet i dag er satt sammen og hva det består av.

Samtidig diskuteres det om vi befinner oss i en ny naturhistorisk eller geologisk epoke kalt Antropocen, som er den første epoken som vil være navngitt med henvisning til menneskers påvirkning (Guneriusen, 2019). Som vi forstår, finnes det debatter både innenfor naturvitenskapene og samfunnsvitenskapene om menneskers påvirkning på klima. Dette er et tema som er aktuelt i dagens samfunn, på tvers av vitenskapsfelt og som får stadig mer oppmerksomhet. Temaet befinner seg gjerne i grenseland mellom samfunnsvitenskap og naturvitenskap, men fokuset i oppgaven vil likevel være på de sosiologiske konsekvensene. ***Problemstillingen min i denne studien er å diskutere hvordan sosiologien og samfunnsfagene møter den eventuelt nye, grønne omstillingsfasen, samt se hvordan sosiologer mener fagdisiplinen kan bidra.***

1.1 Oppgavens oppbygning

I teorikapittelet vil jeg først gjøre rede for noen begreper jeg ser på som viktige for problemstillingen min, og deretter vil jeg gi en faghistorisk skisse på selve sosiologien som fagdisiplin. Metodekapittelet presenterer mine valg av litteratur, samt kort reflekterer over hvorfor jeg har valgt å bruke dem. I lys av teorikapittelet skal vi se på fire artikler, en av dem for å forklare hvordan ulike sider ved samfunnet påvirkes av en grønn omstilling og de tre andre for å se hvordan sosiologer mener sosiologien bør møte den grønne omstillingen. Videre vil vi se på hvilke utfordringer sosiologien møter i en grønn omstillingsfase, og hvordan fagdisiplinen kan bidra. Avslutningsvis oppsummerer jeg de viktigste funnene.

2. Teorikapittel

I teorikapittelet vil jeg først gjøre rede for begrepene Antropocen, organisasjoner, kapitalismen og materialitet. Jeg forklare hvordan jeg forstår begrepene, og hvordan de blir brukt i teksten. Begreper har en tendens til å ha mange ulike forklaringer, og jeg velger derfor å gjøre rede for hvordan jeg bruker dem gjennom teksten slik vi deler samme utgangspunkt. Videre vil jeg ta for meg sosiologiens oppvekst og historie da dette også blir en del av min teori.

2.1 Antropocen

Antropocen, «menneskets tidsalder», er et konsept med mange dimensjoner. Antropocen-begrepet kommer i hovedsak fra naturvitenskapen, hvor forskere mener vi befinner oss i en ny geologisk epoke ettersom menneskers aktivitet har påvirket planetens driftstilstand (Wright et al., 2018). Grunnen til at enkelte forskere mener at den forrige geologiske epoke, Holocen, nå blir tatt over av Antropocen, er på grunn av den enorme påvirkningskraften mennesker har på jordens systemer (Svensen et al., 2016). Noen strekker seg så langt at de sammenligner mennesker og deres påvirkning med andre naturkrefter som har skapt betydelige kriser i planetens historie (Svensen et al., 2016). Det har videre åpnet seg en dialog på den samfunnsfaglige siden om dette tema. Om vi ser på Antropocen-konseptet gjennom våre sosiologiske briller, kan det nærmest sies at det handler om handlende aktører og dets konsekvenser.

2.2 Organisasjoner

Vi skal ikke studere organisasjoner i denne studien, men begrepet kan være til hjelp i håndteringen av problemstillingen. Begrepet organisasjoner blir som regel forklart med ord som «måloppnåelse, samarbeid, ressursbehov, strukturbehov og behov for ledelse på ulike måter» (Eriksson-Zetterquist et al., 2014, s. 21). I denne studien velger jeg å forstå organisasjoner hovedsakelig som *menneskelig aktivitet og påvirkning*, som for eksempel ved samarbeid, koordinering av aktiviteter, ulike sosiale konstruksjoner og lignende.

2.3 Kapitalismen

Kapitalismen er et økonomisk system hvor kapitalistene, som eier produksjonsmidlene, ansetter og lønner arbeidere, eller proletariatet, for å produsere varer (Wolf, 1995; Ritzer & Stepnisky, 2018, s. 167). Her dannes en ond sirkel hvor arbeiderne legger mye arbeid i

produktene, men ender opp med liten del av selve profitten, som heller havner i hendene på kapitalistene. Det som er særlig viktig med Marx' forståelse av kapitalismen er at det innebærer mye mer enn bare et økonomisk system, det er også et maktsystem som har gjort at den politiske makten har endret seg i større grad til økonomiske relasjoner (Wood, 1995, Ritzer & Stepnisky, 2018, s. 167).

2.4 Materialitet

Materialitet, eller materielle aspekter ved samfunnet, er med å forme de ytre rammene for aktørers adferd. Det er en av dimensjonene som gjør det mulig for aktører å bevege seg i den sosiale verden (Schiefløe, 2011, s. 108-109). Materialitet blir oftest forklart i form av *fysisk infrastruktur og teknologi*, men i denne teksten vil også natur være en del av denne dimensjonen.

2.5 Sosiologi, vitenskapen om samfunnet

2.5.1 Fra jordbrukssamfunnet til industrisamfunnet

Som vi kort var inne på i innledningen var det samfunnsomformingen som fulgte etter urbaniseringen og industrialisering på 1800-tallet i Vest-Europa, som kan sies å være selve grunnlaget for sosiologien (Schiefløe, 2011, s. 465). De første sosiologene, eller grunnleggerne av faget, opplevde forandringene som fulgte med og så på det som viktig å analysere, beskrive og forklare de nye fenomenene som vokste frem. De fokuserte på konsekvensene disse endringene hadde på alt fra mikronivå, med fokus på individ, til makronivå, med fokus på samfunn og nasjoner. Det opprinnelige programmet i sosiologien kan derfor sies å være knyttet til denne fremveksten av *industrisamfunnet*, eller det *moderne samfunnet* (Schiefløe, 2011, s. 465).

Etter den industrielle revolusjon satt sitt merke i den siste halvdel av 1700-tallet, gikk samfunnet gjennom grunnleggende endringer gjennom 1800-tallet (Schiefløe, 2011, s. 38). Den fremvoksende kapitalismen, den industrielle teknologien og generelt moderniseringen skapte endringer i både produksjon og økonomi, som førte til endringer i blant annet levekår, arbeidsformer, bosettingsmønster og tenkemåter (Schiefløe, 2011, s. 38). Samfunnet gikk gjennom store endringer fra føydale samfunn med bytteøkonomi, til et urbanisert industrisamfunn som baserte seg på pengeøkonomi. Med bakgrunn i alle endringene og forandringene både individene og samfunnene opplevde ble de

grunnleggende sosiologiske spørsmålene formulert mot slutten av 1800-tallet (Schiefløe, 2011, s. 38). Denne nye vitenskapen og akademiske disiplinen vokste frem da flere så viktigheten i de samfunnsvitenskapelige spørsmålene, og begynte å se på dem på en systematisk måte (Schiefløe, 2011, s. 38).

For å utforme en større forståelse av fagdisiplinen skal vi kort se på tre av de mest sentrale grunnleggere innenfor sosiologien, disse er Marx, Durkheim og Weber. De aller fleste vil gjerne gjenkjenne navnet Marx, og høre et ekko av «kapitalismen» i bakgrunnen. Marx var særlig opptatt av å teoretisere den historiske materialismen, og hvordan kapitalismens industrialiserte produksjonsform førte til fremmedgjøring (Schiefløe, 2011, s. 39). Videre sto makt og klasseforskjeller i fokus, som han som konfliktteoretiker ville avdekke. Durkheims mål var å utvikle sosiologien til et verktøy man kunne bruke for å utvikle og «skyve» samfunnet i en positiv retning (Schiefløe, 2011, s. 41). Ifølge Durkheim trengtes det en vitenskap som på en systematisk måte, studerte sosiale fenomener for å finne årsakssammenhenger (Schiefløe, 2011, s. 41).

Weber var opptatt av å studere sentrale sosiale fenomener, utvikle begreper og ønsket å danne generelle teoretiske teorier (Schiefløe, 2011, s. 42). Fra Webers perspektiv var den viktigste oppgaven til sosiologien å forstå aktørers sosiale oppførsel, forklare hvordan handlinger utfolder seg, og hvilke konsekvenser de har, både for individet og samfunnet (Schiefløe, 2011, s. 42). Ved å avdekke og forstå de grunnleggende samfunnsmessige lovene var den nye vitenskapen om samfunnet preget av håp. Håpet omhandlet tanken om å gjennomgå en lignende utvikling som naturvitenskapen med dets teknologiske løsninger og nye produkter, for å forbedre samfunnet og dets konstruksjon (Schiefløe, 2011, s. 47).

2.5.2 Moderne sosiologisk teori, fra tidlig etterkrigstid til i dag

Moderne sosiologisk teori kan avgrensnes til tiden etter andre verdenskrig, og Aakvaag har dannet seks teoretiske motsetningspar som kritiserer og tydeliggjør de viktigste temaene innenfor den moderne sosiologien (2008, s. 36-38). Det første paret av de seks teoretiske motsetningsparene, som også blir sett på som det viktigste, omhandler hva som har *kausalt forrang* om det er *aktør* eller *struktur*. Innen denne debatten diskuteres det om aktørers handlinger kun styres av overindividuelle strukturer, eller om aktører handler fritt og er de som danner de sosiale strukturene i den grad de finnes (Aakvaag, 2008, s. 30). Det andre teoretiske motsetningsparet diskuterer hva som burde være sosiologiens analysenivå. Dette

omhandler om sosiologien burde analysere på mikronivå hvor man fokuserer på individet, eller makronivå hvor samfunnet avdekkes (Aakvaag, 2008, s. 30-31).

Videre er det synet på mennesket, burde aktøren ses på som kreativ eller forutsigbar? Dette aspektet henger tett sammen med aktør/struktur-problemet, om det er aktører som har kausal forrang ses dem oftest på som kreative, er det strukturer som i størst grad styrer anses ofte aktører som forutsigbare (Aakvaag, 2008, s. 31). Det fjerde viktige aspektet handler om hva som er menneskers motivasjon for handling. Her diskuteres det om aktøren i hovedsak handler ut ifra verdier eller nytte (Aakvaag, 2008, s. 32). Det femte teoretiske motsetningsparet er synet på sosiale relasjoner. Dette omhandler spørsmålet om samfunnslivet i hovedsak preges av konsensus eller konflikt (Aakvaag, 2008, s. 32-33). Det siste aspektet angår retningen til sosiale prosesser, diskusjonen innenfor dette aspektet innebærer spørsmålet om samfunnslivet i størst grad er preget av stabilitet eller endring (Aakvaag, 2008, s. 33).

Videre i det Aakvaag (2008) kaller *synteseperioden*, fra 1980-tallet og til i dag, forsøkes det å overskride det mange mener er et uheldig skille mellom aktør og struktur (s. 37). Samtidig som synteseperioden har det også oppstått *postmoderne utfordringer*. For postmodernister er fokuset ikke lenger like rettet mot aktør/struktur-problemet, men fokuserer heller på det *moderne* kontra det *postmoderne* (Aakvaag, 2008, s. 38). Til tross for at det finnes en del generelle kjennetegn ved det «moderne», er selve begrepet diskutert og kontroversielt (Aakvaag, 2008, s. 298). Dette gjør det ikke særlig enklere å definere det postmoderne, og fagpersoner som velger å stemple sitt arbeid med «postmoderne» får ofte kritikk da de ikke er i stand til å definere det selv (Aakvaag, 2008, s. 298-299). Det postmoderne er uoversiktlig og omfattende, men for å gi det postmoderne en kontekst våger vi å åpent definere det som en retning eller mentalitet, hvor det moderne prosjektet blir kritisert (Aakvaag, 2008, s. 299-300).

2.5.3 Risikosamfunnet

Siden midten av 1980-tallet har Ulrich Beck vært en av sosiologiens fremste representanter innen samtidsdiagnoser (Aakvaag, 2008, s. 264). Beck hevder at industrisamfunnet er i oppsmuldring, og at det nå befinner seg en ny modernitet (Aakvaag, 2008, s. 259 og s. 264). Han mener at moderniteten har den egenskap at den fortsetter å modernisere eller omstille seg, som denne nye moderniteten er et resultat av (Aakvaag, 2008, s. 264).

Industrisamfunnet, eller det «første moderne», moderniserte jordbrukssamfunnets institusjoner, som var den prosessen de sosiologiske klassikerne tok for seg og studerte (Aakvaag, 2008, s. 264).

Beck påpeker at det ikke lenger finnes et tradisjonelt jordbrukssamfunn å modernisere, og dermed har moderniteten begynt «å modernisere seg selv» (Aakvaag 2008, s. 265). Derfor finnes det blant annet behov for en ny modernitetsforståelse, eller en oppdatert forståelse av moderniteten. Ifølge Beck er dette en prosess vi nå befinner oss i, som gjør at sosiologiens oppgave er å oppfatte og forklare de endringer og prosesser som vokser frem (Aakvaag, 2008, s. 265). Beck mener også at vi må forkaste mange av sosiologiens etablerte begreper, da de er utdaterte og ikke lenger er like relevante i forhold til det samfunnet vi lever i (Aakvaag, 2008, s. 265). I Becks teori om risikosamfunnet, er han den første sosiologen som drar inn den *økologiske dimensjonen* (Aakvaag, 2008, s. 265). Beck var særlig opptatt av de økologiske konsekvensene som følge av moderniseringen, men han brukte også risikobegrepet på ulike problemer som moderniseringsprosessen har tatt med seg (Aakvaag, 2008, s. 265).

Som resultat av den industrielle moderniseringen, må vi nå forholde oss til de konsekvenser og bivirkninger som følger av dens suksess (Aakvaag, 2008, s. 266). Slike konsekvenser og bivirkninger som Beck tenker på viser til den økologiske dimensjonen, og den ødeleggende effekten menneskers aktivitet og påvirkning har hatt på kloden. Beck mener at det gir mening å snakke om nye samfunnstyper, da han påstår at *moderne risikoer* skiller seg i en stor grad fra de *tradisjonelle farene* som fantes i industrisamfunnet (Aakvaag, 2008, s. 266). For det første begrunner Beck sin påstand om at vi befinner oss i en ny type samfunn med at de moderne risikoene er *menneskeskapte*, de er resultatet av menneskets påvirkning på naturen (Aakvaag, 2008, s. 266). Moderne risikoer har også et *globalt* og eventuelt *verdensutslettende* omfang, hvor blant annet dagens miljøtrusler tar verken sosiale grenser eller landegrenser i betraktning (Aakvaag, 2008, s. 266).

3. Metode

3.1 Metodevalg

Denne studien er en litteraturstudie eller en litteraturgjennomgang som er blitt til med bakgrunn i teorier og begreper fra ulike bøker, tidsskrifter, forskningsartikler og annen tilgjengelig faglitteratur. Jeg vil foreta en teoretisk analyse av utfordringene sosiologien møter på i en eventuell omstillingsfase, og sosiologiens tilsvar til denne omstillingen. Selv om den sosiologiske litteraturen rundt menneskers påvirkning på naturen fortsatt er manglende, ser det nå ut til at noen sosiologer er opptatt av å utfordre dette. Litteraturen jeg har tatt i bruk er i hovedsak norsk, engelsk eller dansk. Ettersom litteraturen som blir brukt i denne oppgaven allerede er eksisterende og offentlig litteratur og ikke inneholder sensitive opplysninger, vil det ikke være noen vanskeligheter med anonymitet eller meldeplikt. Dette gjør det der igjen veldig viktig at jeg er observant med referanser gjennomgående i hele teksten.

3.2 Praktisk gjennomføring

For å forklare hvordan sosiologien har tatt form som en egen vitenskap, og hvordan de omfattende endringene tok plass fra jordbrukssamfunnet til industrisamfunnet, har jeg tatt i bruk boken *Mennesker og Samfunn* (2011) av Schiefloe. Jeg valgte å bruke denne boken da den tydelig får frem hvordan moderniteten har tatt form. Videre har jeg brukt boken *Moderne Sosiologisk Teori* (2008) av Aakvaag for å beskrive hva sosiologien har omhandlet fra tidlig etterkrigstid til i dag. Jeg så på det som en god bok å bruke da Aakvaag (2008) presenterer seks teoretiske motsetningspar som gjør det tydelig og enkelt å forklare hvilke grunnleggende temaer som har vært i fokus innen den moderne sosiologiske teorien. Videre skal vi se på Beck og hans teori om risikosamfunnet ved hjelp av samme bok, da han bidrar med en samtidsdiagnose innen den moderne sosiologien. Bøkene fungerer som sekundærdata, og grunnen til at jeg valgte det til den faghistoriske skissen er ettersom det ville vært for store mengder primærdata å gå gjennom.

I en litteraturstudie er søkeprosessen særlig viktig, det handler om å finne den rette litteraturen for å svare på problemstillingen. Det handler om å skille ut det «overflødige», fra det som faktisk er nødvendig. I søkeprosessen kom jeg over temanummeret om Miljøsociologi som jeg har valgt å bruke i oppgaven. Jeg utførte også søk på annen litteratur med søkeordene «sosiologi, klima, natur, endring og antropocen». Søkemotorene

jeg tok i bruk var «Oria», «Idunn» og «SAGE Journals». Det finnes tekster fra tidligere miljø sosiologi, men valget havnet likevel på temanummeret ettersom det er noen av de nyeste innspillene innenfor denne debatten, datert 2019. Alle sosiologene og samfunnsviterne i temanummeret presenterer ulike innspill og deltar i diskusjonen som finnes i dag. At Sosiologen har valgt å lage et slik temanummer representerer i seg selv ulike bidrag mot det jeg vil frem til i denne studien.

For å tydeliggjøre hvordan samfunnet påvirkes og endres av en grønn omstilling skal vi se på spesialutgaven «Organizing in the Anthropocene» av Wright et al. (2018). De fokuserer særlig på hvordan organisasjoner og organisering kommer til å ta form i de kommende årene, og her har jeg tatt meg friheten til å hevde at endringer innen organisasjoner og organisering er en god fremstilling på endringer som skjer i samfunnet. Vi alle er en del av ulike organisasjoner til daglig, og derfor vil mange organisasjoners praksis legge føringer på dagliglivet. Sosiologen inneholder et temanummer hvor syv sosiologer og samfunnsvitere diskuterer den noe nyere miljø sosiologien. Her forklarer de ulike syn på hvorfor og hvordan de mener miljø og naturperspektivet skal bli inkludert i sosiologien. Jeg har tatt i bruk artiklene «Sosiologi og naturforståelse» (2019) av Guneriussen, «Vår paradoksale naturforståelse» (2019) av Andersen og «En ny tilnærming til sosial handling» (2019) av Huseby, men også inspirasjon fra dem. Jeg valgte disse tekstene da jeg mener de gir rike bidrag til debatten om den grønne omstillingsfasen. I denne teksten vil artiklene jeg har valgt bli min empiri, eller mitt datamateriale. Tekstene fungerer som primærdata, da det er forfatterens egen forskning og tanker de baseres på.

Jeg vil hevde dette er et kvalitetssikret utvalg for denne oppgaven da jeg forholder meg til noe av det nyeste innenfor debatten. En av forfatterne i temanummeret, sosiolog og professor Guneriussen, har også skrevet et kapittel i den boken jeg bruker for å forklare sosiologiens framvekst. Videre er Andersen forsker ved Rokkansenteret og Huseby er utdannet sosiolog. Sosiologen er en nettside som er drevet av Norsk sosiologforening, og støttes av blant annet Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, NTNU og Universitetet i Oslo (Heie, 2014). Til tross for at det er en nettside, vil jeg likevel si at tekstene er av reliabilitet da det er forfattere med gyldighet innenfor faget og fordi den støttes av flere utdanningsinstitusjoner.

3.3 Metoderefleksjoner

Med tanke på at dette er en litteraturstudie er det min jobb å finne frem til, og skille ut, data som er relevant for oppgaven jeg skriver. Det vanskeligste med dette arbeidet er å fjerne eller legge litteratur til sides, da man gjerne ønsker å få med alt av relevans. Grunnen til at jeg valgte tekstene til Guneriussen, Andersen og Huseby av de syv tekstene fra Sosiologen er fordi jeg synes de utgjør en god balanse og forklaring om hva miljøsociologien ønsker for fagdisiplinen. Guneriussen (2019) forklarer hvordan han mener sosiologien bør endres, Andersen (2019) fokuserer på hvordan natur og samfunn møtes, og Huseby (2019) bidrar med et eksempel på hvordan sosiologi kan brukes i møte med klima og miljøproblemer. De deler noen av de samme tankene for tidligere sosiologi, men bidrar på hver sin måte hvordan utfordringen med å inkludere natur kan ta form. De er alle opptatt av handling, men velger likevel ulike innfallsvinkler på dagens problemer.

Særlig med tanke på pandemien som nå befinner seg her i Norge, og verden generelt, tenkte jeg litteraturstudie var det som både kunne gjøre arbeidet mitt mest fleksibelt og med best resultat. Å samle inn både informanter og informasjon som i en grad ville være avhengig av å møtes fysisk, ville gjerne vært et problem i denne tiden. Planlegging av intervjuer og innsamling av informanter ville vært særlig avhengig av ulike plattformer på sosiale medier. Med tanke på selve problemstillingen ville det heller ikke vært særlig grunn til å ta intervjuer med enkelte mennesker, med mindre jeg hadde komnt i kontakt med de som har skrevet artiklene jeg har valgt å fokusere på. Jeg vil likevel hevde at det jeg fant i bøkene, tidsskriftene og fagtekstene har gitt meg mer enn godt nok grunnlag, og mener derfor en litteraturstudie var mest gunstig å utføre.

4. Hvordan påvirkes samfunnet av den grønne omstillingen?

4.1 «Organizing in the Anthropocene» av Wright, C., Nyberg, D., Rickards, L. Og Freunds, J. (2018)

Som tidligere nevnt er Antropocen et konsept med mange dimensjoner. Wright et al. (2018) viser til ulike forestillinger om hvordan miljøforandringer påvirker forskjellige aspekter ved ledelse, organisasjoner og organisering i sin spesialutgave i tidsskriftet *Organizations*. Etersom organisasjoner er sosiale fenomener som påvirkes av aktører og som påvirker samfunnet, vil jeg hevde at endringer som skjer innenfor ulike organisasjoner kan gi et godt bilde på ulike endringer som vi ser i samfunnet i dag.

Med bakgrunn i ulike analyser av globale klimaendringer kom konseptet Antropocen frem som et vitenskapelig fenomen, som nå blir brukt av flere som navnet på den nye «driftstilstanden» på planeten (Wright et al., 2018). Det hevdes at tilstanden på planeten har blitt betydelig endret av menneskers påvirkning. For forskere som arbeider med ulike sider av klimaendring har Antropocen gitt dem et rammeverk, eller et «grenseobjekt», innenfor den faglige verden (Wright et al., 2018). Til tross for at Antropocen-konseptet vokste frem i den naturvitenskapelige verden, har det nå dannet seg en sosial dialog om dette innenfor samfunnsvitenskapene. Forestillingene til Wright et al. (2018) gir oss innsikt og eventuelt forståelse om hvordan viktige organiseringsdynamikker vil ta form innenfor politiske, økonomiske, teknologiske og kulturelle dimensjoner.

Den første forestillingen omhandler Antropocen som (*sosial*) vitenskapelig scene, hvor de i noen grad samler samfunnsvitenskapen og naturvitenskapen. Her viser Wright et al. (2018) til et dypere politisk-økonomisk perspektiv, hvor planetens nye driftstilstand sies å være et produkt av industrialiseringen og kapitalismen, eller med andre ord; *moderniseringen*. De forklarer videre antropocen som et konsept og en materiell tilstand som gir oss ulike inntrykk av verden, ulike menneskelige roller og ulike forslag om hva som kan gjøres. Innenfor denne forestillingen kan det se ut til å være en «pessimistisk sky» som skyggelegger tanken om fremtiden. Her kritiseres bedriftskapitalismen, politiske eliter og det evige behov for økonomisk vekst for å styre oss i retning mot økologisk kollaps. I marxistisk tro er dette nærmest et konfliktteoretisk perspektiv på moderniteten og kapitalismen, men i stedet for kun interne klasseutfordringer er det også *eksterne* komplikasjoner og risikoer som truer samfunnet.

Den andre forestillingen, *den økomoderne*, som Wright et al. (2018) legger frem, bærer preg av en større optimisme. Denne fremskrittstroen tillegger teknologi og markeder nærmest en heroisk rolle hvor de skal forhindre økologisk kollaps. I likhet med moderniteten står teknologien til grunn for et optimistisk syn på fremtiden. I dag hører vi ofte ordet bærekraft eller at vi må «*handle mer bærekraftig*», som kan sies å tilhøre under den økomoderne forestillingen. Den fremstiller blant annet et håp og ønske om å skille klimaproblemer og økonomisk vekst i absolutte og relative termer. For at vi skal ordne opp i tidsalderens risikoer ses teknologi på som *svaret*. Teknologi og innovasjon er den optimale veien for å, *grovt sagt*, «*styre*» økosystemer i den retningen vi ønsker. Her nærmest avvises en revurdering av dagens sosiale strukturer og økonomier. Kapitalismen og økonomisk vekst skal fortsette, men på en *grønnere* måte.

Den tredje forestillingen omhandler *organisering av motstand i Antropocen* (Wright et al., 2018). Denne forestillingen er bestående av aktører som møtes sammen mot et formål om å skape store endringer i de nåværende sosiale strukturene. Eksempler kan være et mangfoldig utvalg av lokalsamfunn, frivillige organisasjoner, grasrotaktivister, motbevegelser og lignende som understreker at det er et behov for å skape store endringer. Ulike grunner for hvorfor mennesker velger å handle sammen på denne måten kan være fordi deres økosystem blir satt på spill av moderne risikoer som ørkenspredning eller luftforurensning, som har blitt dannet på grunn av menneskers aktivitet. Dette er et godt eksempel på hvordan frie og kreative aktører prøver å omgjøre den sosiale strukturen, og det samme kan sies om de to neste forestillingene.

Den fjerde forestillingen forklarer hvordan det kommer til, og allerede er, i gang å danne seg nye former for *sosial organisasjon og organisering* (Wright et al., 2018). Dette handler om å organisere og tenke på helt nye måter, det kan innebære regenerativ matproduksjon, alternative samfunnsøkonomier og andre muligheter for å ikke fortsette utvinningen av fossilt brensel. Her er en opptatt av å minimere sitt økologiske fotavtrykk, og en ønsker å påvirke planeten så lite som mulig. Sirkulærøkonomi kan være en slik fremgangsmåte hvor hverdagslivet skal fungere uten et stort negativt miljøavtrykk, det handler om å ta i bruk alt en har og skape energi av reststoffene.

Den siste forestillingen kan sies å være en slags *organisering av kultur*. Antropocen kan også se ut til å skape innvirkning på våre kulturelle uttrykk. Ulik populærkultur som filmer, litteratur, kunst og musikk er påvirket av et nokså pessimistisk syn på fremtiden. Det finnes blant annet et større bidrag av katastrofe filmer og serier som viser til en verden som er sterkt preget av moderne risikoer eller som ikke lenger er beboelig. Dette bidrar blant annet med å øke bevisstheten om planetens forverrede tilstand, de ulike årsakene til det og sender ut meldingen om at *nå må vi gjøre noe før det er for sent*. Her ser vi tydelig at menneskers tenkemåter har endret seg da det ikke lenger er en eneste stor fremskrittstro for årene fremover, men heller et syn på fremtiden som usikker og farlig.

I utgangspunktet kan det se ut som samfunnet i dag er mer preget av konflikt enn konsensus ut ifra fremstillingene til Wright et al. (2018). Flere av forestillingene de viser til fremmer tanken om at samfunnets strukturer og aktørers levemåter bør revurderes og endres. Det nye fenomenet der igjen er ikke lenger kun av sosial opprinnelse, men innebærer også sider av den økologiske dimensjonen. Eliter kritiseres blant annet for å overholde sin egen nytte ved videre utvinning av fossilt brensel eller oppfordring til videre forbruk da det er til demmes gode, men kollektivets skade. Innenfor organisering av motstand ser vi et tydelig tegn på frie og aktive aktører som går imot de strukturelle betingelsene, hvor de forventer endring. Det finnes fortsatt et snev av fremskrittstro innenfor den økomoderne forestillingen i likhet med moderniseringen, men ellers er flere av forestillingene preget av et håpløst syn på fremtiden om ting ikke *endres*.

5. Hvordan mener sosiologer fagdisiplinen bør imøtekomme en grønn omstilling?

5.1 «Sosiologi og naturforståelse» av Willy Guneriussen (2019)

Guneriussen (2019) påpeker at det befinner seg en mangel av naturforståelse i sosiologien. Han viser til hvordan natur i hovedsak blir sett på som en trygg, selvsagt og stabil forutsetning. Naturen har blitt forstått som et reservoar av ressurser og uten dypere tematisering (Guneriussen, 2019). Om sosiologien skal være på nivå med de betydelige samfunnsprosessene og endringene vi opplever i vår tid, mener Guneriussen (2019) at det er nødvendig for fagdisiplinen å inkludere og danne en naturforståelse, samtidig som noen sider ved naturvitenskapen vil være gunstig. Den fremskrittsoptimistiske modernitetens tanke på naturen som kontrollerbar er ikke lenger tilstrekkelig eller realistisk, da naturen har endret seg og nå vender tilbake i fasong av ulike trusler, eller moderne risikoer.

Videre forklarer Guneriussen (2019) at skillet mellom menneskelig intensjonalitet og naturlig kausalitet er godt begrunnet. Naturen har i hovedsak ingen bakenforliggende tanke om å ødelegge for menneskeheten med ulikt ekstremvær og andre naturkatastrofer, sammenlignet med for eksempel aktører som utfører en handling for å oppnå nytte. Guneriussen (2019) skriver at naturen har nå blitt en «bærer» av menneskelig intensjonalitet, hvor de virkninger og konsekvenser vi ser i naturen kommer fra vår intensjonale aktivitet. Dette skaper et behov for en oppgradert versjon av tidligere samfunnsontologi, som blant annet innebærer en revurdering eller oppdatering av vårt begrepsapparat.

Guneriussen (2019) hevder at vi nå «står ovenfor ontologiske endringer med vidtrekkende betydning». Som tidligere forklart er ontologi «*læren om det værende*», og samfunnsontologi er «*læren om samfunnet som værende*» (Aakvaag, 2008, s. 26). Samfunn er i kontinuerlig endring, men i denne sammenheng snakker vi om store gjennomgripende endringer, som vi så i den industrielle revolusjonen. Guneriussen (2019) påpeker at om vi skal forstå de endringer vi ser i den moderne naturen trenger vi bistand fra samfunnsvitenskapene, ettersom naturen ikke lenger er en meningsløs kausal orden. Som vi har sett i Wright et al. (2018) sine forestillinger har mennesker en påvirkning på naturen, og vice versa. Flere av de sosiale fenomenene har i dag sin bakgrunn i natur, eller naturens konsekvenser, og er resultat av en revurdering av samfunnets levemåter. Samfunn som

preges av naturkatastrofer hvor deres økosystem lider, handler sammen i kampen for endring.

Bidraget til Guneriussen (2019) fremstiller en tanke eller et mål om å oppnå en større forståelse for det naturlige og det sosiale, og til tider kan det nærmest se ut til at han ønsker et slags «samarbeid» mellom naturvitenskapene og samfunnsvitenskapene. Det sosiale og det naturlige kan ikke lenger kun ses hver for seg, men må nå ses på som et større helhetlig bilde. For å begrunne dette enda mer trekker Guneriussen (2019) også inn begrepet Antropocen, og viser til hvordan sosiologien kan bidra i forståelsen av den nye naturhistoriske epoken. Ettersom vi har havnet i den første tidsalder navngitt med henvisning til menneskelig påvirkning, må vi se på hvordan dette har utfoldet seg. På grunn av modernitetens evige behov for videre ekspansjon og utvikling innenfor blant annet kultur, sosiale strukturer og teknologi, står vi nå ovenfor så omfattende endringer at samfunnet som helhet også endres. Derfor mener Guneriussen (2019) at samfunnsteorier som kun fokuserer på de rent sosiale fenomenene, ikke lenger er tilstrekkelig for å forstå tidsperioden vi lever i. Antropocen er et godt eksempel på hvordan naturvitenskapen har dannet et begrep for å skape større forståelse rundt hvilke endringer vi ser i dag, og for å gi forskerne et rammeverk. Ved å skape slike nye begreper også innenfor sosiologien, vil gjerne ha samme virkning.

5.2 «Vår paradoksale naturforståelse» av Gisle Andersen (2019)

«Sosiologi som disiplin ble i stor grad grunnlagt på at det materielle naturmiljøet ikke skulle være gjenstand for sosiologisk analyse» (Andersen, 2019). Andersen (2019) refererer til forholdet mellom natur og samfunn som en dualisme, og denne dualismen mener han er *uheldig*. I artikkelen nevnes flere retninger og posisjoner som kan skape rom til å integrere naturforhold i sine analyser, og som utfordrer dualismen.

Sosialkonstruktivismen, den kritiske realismen og andre nyere teoridannelser som trekker veksler på den sistnevnte retningen, er eksempler som Andersen (2019) trekker frem hvor de skaper rom for natur. Andersen (2019) kritiserer likevel de nevnte perspektivene for å videreføre dualismen. Samfunn og natur blir forstått som fundamentalt forskjellige størrelser som både blir og bør behandles forskjellig. Grunnen til at Andersen (2019) ser på dette som et analytisk problem eller en analytisk svakhet er fordi det reduserer muligheten for å ha med viktige dimensjoner, om dagens og samfunnets situasjon, i samfunnsanalyser.

I likhet med Guneriussen (2019), forklarer Andersen (2019) den tidligere forståelsen av natur, med dens mekanismer, regler og egenskaper, som noe naturvitenskapen avdekker. Det sosiale blir derimot sett på som noe som kan formes og omformes, hvor det befinner seg mulighet for påvirkning gjennom handling og intensjon.

I løpet av de siste tiårene har flere ulike teoridannelser, som for eksempel Beck eller andre «postmodernistiske» retninger, utfordret dualismen. De nyere bidragene har slik Andersen (2019) leser dem til felles at vår forståelse av verden alltid er konstruert, både den naturlige og den sosiale. Det vil likevel være feilaktig å si at den *bare* er sosialt konstruert påpeker Andersen (2019). Derfor bidrar han med et alternativ hvor vår verdensforståelse er et resultat bygget på både sosiale og materielle elementer. Da blir det blant annet relevant å analysere hvordan det sosiale og det materielle blir blandet sammen, det danner et analytisk prosjekt å se på hvordan noe defineres som naturlige fakta og annet som sosiale fenomen. For å oppnå kunnskap om klimaendringer er vi avhengige av ulike målemetoder og systemer fra naturvitenskapen, som innebærer komplekse og sammensatte konstruksjonsprosesser. Naturvitenskapens redskap, verktøy og måleapparat gjør naturen relevant, og i noen grad forståelig, for samfunnet. Ettersom forskere kan være avgjørende i konstruksjonsprosessen, gir et slikt perspektiv oss mulighet til å se nærmere på hvordan fakta produseres og hvilke aktører som bidrar. Med andre ord, både de sosiale og de materielle sidene spiller en betydningsfull rolle i konstruksjonen (Andersen, 2019).

Avslutningsvis trekker Andersen (2019) frem to nyere trender som han mener miljøsociologien bør forholde seg til og utvikle en dyktigere forståelse av, de kommer i form av paradokser. Det første paradokset innebærer en slags *dobbelthet* mellom naturens kompleksitet, og samfunnets respons med å forenkle den. Å gripe denne dobbeltheten vil både være en empirisk og analytisk utfordring, og er ifølge Andersen (2019) en av grunnene til at miljøsociologien trenger teoretiske perspektiver som gjør det mulig å skape kritiske analyser av hva slags kunnskap om naturen som blir bearbeidet. Det andre paradokset omhandler at natursystemet ses på og behandles som en uforanderlig størrelse, samtidig som vi diskuterer og «planlegger» fremtidens naturtilstand. Om en realitetsforståelse hvor vi planlegger hvilken naturtilstand vi ønsker blir normalen, kan det endre vårt forhold til natur. Den vil blant annet tydeliggjøre at egenskapene til naturen i fremtiden delvis vil være *formet* av samfunnet selv. Som Andersen (2019) påpeker burde diskusjonen heller omhandle hva slags natur vi ønsker å ha i fremtiden, og hvordan vi kan

skape, eller som han sier mer provoserende, *produsere* den type natur. Dette paradokset kan minnes om den økomoderne forestillingen til Wright et al. (2018) av Antropocen, hvor teknologien skal gjøre det mulig for oss å styre naturen i den retningen vi ønsker. Det kan se ut til at Andersen (2019) tar inspirasjon fra den kritiske-realismen med sine paradokser, hvor han deler den forståelsen om at både den naturlige og den sosiale kunnskapen er filtrert gjennom menneskenes egne målemetoder og begrepsapparater.

5.3 «En ny tilnærming til sosial handling» av Vilde Blix Huseby (2019)

Huseby (2019) ser på å skape forståelse for verden rundt oss som en av sosiologiens viktigste oppgaver. Videre forklarer hun hvordan klima- og miljøfeltet ikke har vært særlig opptatt av å foreta sosiologiske analyser av samfunnet. Huseby (2019) mener det er tre premisser som må være oppfylt for å skape en god miljøsosologi. Premissene til Huseby (2019) innebærer *å forklare endring på en god måte, å integrere virkelighetens materialitet og å gå tett på menneskers liv*. Hun leser Elisabeth Shoves teori om sosiale praksiser slik det oppfyller hennes tre premisser. Sosial praksisteori presenterer en måte å forstå hvorfor mennesker handler som de gjør, den omhandler å bedre forstå de rutiner, praksiser, vaner og sosiale konvensjoner vi trekker veksler på og er innordnet under som mennesker (Huseby, 2019). Shove har utviklet sosial praksisteori som et analyseverktøy som kan brukes på flere forskjellige felt ettersom den er egnet til å utforske ulike typer komplekse problemstillinger (Shove, Pantzar og Watson, 2012: 2, Huseby, 2019). Grunnet teoriens egnethet til å utforske komplekse problemstillinger, er det også mulighet for å studere miljø- og klimarelaterte spørsmål. Utgangspunktet i Shoves sosiale praksisteori er at våre fysiske omgivelser og objekter også har en viktig rolle i dagliglivet (Huseby, 2019).

Selve utgangspunktet i Shoves teori om sosiale praksiser er at det består av en samling med elementer som alltid er til stede, og sosiale praksiser oppstår når det skjer en kobling mellom disse elementene (Shove et al., 2012: 22; Huseby, 2019). Det første elementet omhandler *materialer*, dette innebærer våre fysiske omgivelser og ting rundt oss (Huseby, 2019). Natur, økosystemer eller fysiske objekter kan være eksempler på slike materialer. Det andre elementet er *kompetanse*, vår ubevisste og bevisste kunnskap som gjør at vi kan bevege oss rundt i verden (Huseby, 2019). Det siste elementet innebærer *mening*, menneskers ambisjoner, ideer og symbolske meninger. Dette representerer den symbolske og sosiale betydningen av å utføre eller inngå i en sosial praksis; *sosiale og personlige*

grunner til å handle slik en gjør (Huseby, 2019). Sosial praksisteori er en måte å forstå hvorfor handlende og frie aktører velger å handle som de gjør. Ved å inkludere den materielle virkeligheten i sosiale teorier tilbyr Shove nærmest et svar på sosiologiens utfordring i møte med miljø- og klimautfordringer ifølge Huseby (2019). Om vi ser på Wright et al. (2018) sine forestillinger ut ifra Shoves sosiale praksisteori, kan en del av vår kompetanse innebære vår kunnskap om de katastrofale følgene vårt forbruk og levemåte har på planeten. Med et større fokus på miljø- og klimaproblemer har vi fått en bredere forståelse for hvordan vi påvirker materialer eller naturen rundt oss, og omvendt. Forestillingen om motstand i Antropocen viser godt til meningsaspektet, hvor aktører handler av personlige grunner.

6. utfordringer for sosiologien i en grønn omstillingsfase

Den grønne omstillingsfasen reiser spørsmålet om hvilken type samfunn sosiologien skal studere. Om det faktisk befinner seg så dyptgripende endringer som Guneriussen (2019) og Beck mener, må vi i likhet med grunnleggerne begynne å kartlegge hvilke egenskaper som best forklarer samfunnet og dets funksjoner i dag. Sosiologien har lenge kun fokusert på de sosiale aspektene ved samfunnet, og vi kan nærmest si at det er fagdisiplinens kjerne helt siden grunnleggerne og klassikerne. Men hvordan definerer vi de sosiale aspektene ved samfunnet? Marx, Durkheim og Weber fokuserte på sosioøkonomiske, kulturelle, symbolske og samfunnsmessige fenomener, som har preget sosiologien siden. Videre har natur havnet i en «boks» som tilhører naturvitenskapen, hvor den fra sosiologiens side ikke har blitt sett på som noe annet enn en trygg og stabil forutsetning som gir oss et hav av ressurser. Nå utfordres denne tanken med at vi må inkludere en større og bredere naturforståelse, hvor den blant annet bør forstås som en «bærer» av menneskers intensjonelle handlinger, en del av den konstruerte verden og en del av materialiteten rundt oss.

Å innføre en ny naturforståelse innenfor sosiologien vil gjerne bli en utfordring da det nærmest går litt imot selve fundamentet til fagdisiplinen. Spørsmålet blir også hvordan dette faktisk skal gjøres, og hvilke dimensjoner av det naturlige som burde inkluderes. Shove bidrar med en mulighet for å inkludere natur i samfunnsanalyser gjennom det hun kaller materialitet, men natur innebærer så mangt. Guneriussen (2019) hevder blant annet at naturen nå har blitt en «bærer» av menneskelig intensjonell aktivitet, og at den fremskrittsoptimistiske tanken på naturen som kontrollerbar ikke lenger er tilstrekkelig. Det kreves grundige analyser og diskusjon for å finne en naturforståelse som kan være gunstig for å forklare dagens samfunn og de moderne risikoer vi står ovenfor. Samtidig vil det bli et analytisk prosjekt å se hvordan det sosiale og det naturlige møtes. Ifølge Andersen (2019) verken kan man eller burde man overse fenomener av slike størrelser når vi er ute etter å forstå dagens samfunn. Noen nyere teoridannelser skaper en mulighet for å gjøre dette, men det er ikke et prosjekt som skal ses lett på eller se bort i fra dets feil og mangler.

Om natur faktisk er en viktig del av hvordan samfunnet i dag formes, omformes og produseres, kan det bli en utfordring om miljøsosologi bare bør ses på som en

bindestreksosologi, eller om det burde være en større del av selve fagdisiplinen.

Miljøsociologi kan fremstå som et behov for en bredere eller mer omfattende sociologi, hvor naturens påvirkning på det sosiale miljøet, og motsatt, burde studeres. Med bakgrunn i dette, og som Guneriussen (2019) påpeker at kan være til hjelp, burde man skape mer rom for *tverrfaglighet*. Det kan også se ut som Andersen (2019) henter til mer rom for tverrfaglighet, men fokuset er likevel mer rettet mot hvordan konstruksjonsprosessen av naturlige fakta tar plass. Som Andersen (2019) skriver vil et analytisk prosjekt for sociologien være å se hvordan noe defineres som sosiale fakta og annet som naturlige fakta. Han mener sociologien burde studere hvordan forskere og demmes måleapparater påvirker vår forståelse om natur og dens egenskaper, og hvordan det der igjen påvirker vårt forhold til natur. Å gripe dobbeltheten mellom naturens kompleksitet og samfunnets respons ved å forenkle den vil bli en empirisk og analytisk utfordring.

Miljøsociologien utfordrer blant annet tanken om at sosiale fakta kun kan forklares via sosiale årsaker, men at det også kan forklares gjennom vår materielle forankring. Vi bør fortsatt studere det sosiale og samfunnmessige, som interaksjon mellom aktører og hvordan verden blir formet av det, men at det i større grad burde inkludere materialitet. Blant annet Andersen (2019) påpeker at materialitetens omforming er en uløselig del av dette. Om vi tar utgangspunkt i det Guneriussen (2019) sier om at vi befinner oss i en tid sterkt preget av ontologiske endringer, altså store omfattende endringer, kan det også være behov for nye eller mer oppdaterte begreper og teorier innenfor sociologien. Det kan se ut til at vi må gjennom en revurdering av «verktøykassen» som allerede finnes innenfor fagdisiplinen for å forklare det komplekse samfunnet vi lever i. Det blir også en utfordring for sociologien å finne en mulighet for å ta i bruk de mer etablerte teoriene som allerede finnes, men med rom for den økologiske dimensjonen. Det varige skillet mellom det naturlige og det sosiale blir utfordret, dualismen må minimeres for å forstå dagens samfunn og dets prosesser. Dette skaper gjerne et behov for både nye begreper og teorier som er på høyde med de endringer vi opplever, og som inneholder naturens materialitet og det økologiske fundamentet.

7. Hvordan diskuterer sosiologer at fagdisiplinen kan bidra i den grønne omstillingsfasen?

Skal vi ta utgangspunkt i grunnleggerens ønske og tanke om faget, så handler sosiologi om å avdekke og forstå de grunnleggende samfunnsmessige lovene for å forbedre samfunnet og dets konstruksjon. Da er det ingen tvil om at vi må være på nivå med de endringene som skjer i samfunnet. Ved å begrepsfeste, teoretisere og analysere de endringer vi er vitne til i dag kan sosiologien bidra med å skape en større forståelse rundt hvordan de ulike prosesser, fenomener og samhandlinger tar form. Vi har gjennom teksten sett at Aakvaags (2008) teoretiske motsetningspar kan hjelpe og tydeliggjøre de ulike temaene innenfor sosiologien.

Om vi ser på den grønne omstillingen gjennom Webers øyne ville han gjerne sagt seg enig i Husebys (2019) prinsipp om å se nærmere på aktøren, for å forstå aktørens sosiale oppførsel, for å forklare hvordan handlinger utfolder seg og hvilke konsekvenser de har både for individet og samfunnet. Vi kan ikke bare se på resultatet, vi må også se på hvordan vi har havnet der. Med tanke på Husebys (2019) prinsipp om å se nærmere på mikronivå kan vi forklare hvordan individuelle handlinger er med på å forverre planetens tilstand. Dette kan gjøre det enklere å finne ut av hvilke rutiner, praksiser og tankemønster som må endres på individnivå.

Ved å danne begreper og teorier rundt temaet om klima- og miljøproblemer på et samfunnsmessig nivå vil det hjelpe å forklare aktører hvordan noe kan gjøres. Det skaper muligheten for endring, noe som det kan se ut til at det er et opplevd behov for. Sosiologi som fagdisiplin vil ikke redde oss fra miljøproblemene i seg selv, men den kan gi verdifulle bidrag til samfunnets selvforståelse hvor klimaproblemer også oppfattes som sosiale problemer. Slik Wright et al. (2018) har tatt i bruk det naturvitenskapelige begrepet Antropocen kan vi se hvordan det også kan brukes innenfor samfunnsvitenskapene, hvor de viser til ulike påvirkninger konseptet har på våre sosiale rammer. Store deler av den sosiale diskusjonen om Antropocen omfatter handlende mennesker, eller den handlende aktør, hvor man kan få bruk av premissene til Huseby (2019) og Shoves sosiale praksisteori. Samtidig er den første forestillingen til Wright et al. (2018) særlig kritisk mot kapitalismen, som allerede er et veletablert begrep med sammenhengende teorier innenfor

sosiologien. Det er et godt eksempel på hvordan tidligere begreper fortsatt har en relevans for å forklare ulike aspekter ved samfunnet.

Med Andersens (2019) paradokser kan et større fokus på hvordan naturvitenskapens gjøres gjeldende for samfunnet åpne en diskusjon om hvorfor og hva som er av betydning for folket. Det vil være med å skape et større fokus på hvilke tenkemåter, praksiser og levemåter som vil holde planeten beboelig og minimere de moderne risikoer. Som fagdisiplin handler sosiologi om menneskers samhandling, hvordan vi bearbeider våre liv, og hvordan samhandlingen videre har konsekvenser for samfunnet i stort og for enkelte aktører.

Miljøsosiologi, eller eventuelt i senere tid *en del av faget*, ser på samhandlingen mellom mennesker og hvordan vår samhandling påvirker de fysiske omgivelsene eller materialiteten rundt oss. Samtidig fokuseres det på hvilke rammer og påvirkning den fysiske virkelighet har på vårt samfunn eller oss som handlende aktører. Om man tar innsikter fra miljøsosiologien i betraktning kan det endre måten samfunnet blir sett på, hvor naturen er en del av den sosiale virkeligheten som studeres i sosiologien. Dette kan bidra til nødvendige endringer innenfor politiske, økonomiske, kulturelle og individuelle rammer. Det vil sammen med naturvitenskapens måleapparater bidra til å gjøre klimaproblemene mer forståelig for samfunnet.

8. Avslutning

Som fagdisiplin møter sosiologien den grønne omstillingen med et veletablert begrepsapparat og teorier om tidligere endringsprosesser. Sosiologien ble dannet i en omstillingsfase preget av store endringer innenfor teknologi, samfunnsøkonomi, levemåter og tenkemåter som grunnleggerne begrepsfestet og teoretiserte. Sosiologien møter den grønne omstillingsfasen med lang erfaring av å forklare endringer i samfunnet, det er en stor del av faget å forklare hvordan samfunnet omstilte seg fra føydalsamfunnet til industrisamfunnet som har preget disiplinen siden. Men i denne omstillingsfasen omfatter endringene fenomener innenfor andre vitenskapelige dimensjoner, som stiller spørsmålet om erfaringen er «moderne nok» til å forklare dagens endringer. Det handler ikke lenger bare om endringer innenfor samfunnet, men det handler om endring i eksterne rammer som der igjen har en påvirkning på vårt samfunn.

Dagens sosiologi eller dagens miljøsociologi vil jeg si stiller seg noe kritisk til tidligere sosiologi, da de nærmest påpeker at fagdisiplinen bør gå gjennom en revurdering eller evaluering av hva som bør være faktorer som er inkludert i dagens samfunnsanalyser. Det forklares hvordan en naturforståelse utenfor de sosiale rammene ikke lenger er tilstrekkelig. Til tross for dette kan det se ut til at sosiologene også mener at fagdisiplinen kan oppnå nærmest en heroisk rolle i dagens situasjon, hvor det i grunnleggeres tro kan forbedre samfunnet og dets konstruksjon ved å begrepsfeste de samfunnsmessige endringene, om den økologiske dimensjonen er inkludert. Det kan bortimot se ut til at sosiologiens rolle i en slik omstillingsfase endrer seg i noen grad fra å forklare endring, til å bidra til endring. Ved å gå dypt inn i aktørers praksiser eller analysere de sosiale strukturene, kan sosiologien se hvilke handlinger som fører til en negativ påvirkning på naturen, og som grunnleggeres ønske *bidra med løsninger*.

Om vi deler Becks syn på moderniteten kan vi hevde at sosiologien møter den grønne omstillingen med en utdatert modernitetsforståelse, som ikke inkluderer viktige aspekter ved analyser av samfunnet. Spørsmålet blir da om det finnes nok fleksibilitet innenfor faget til å kunne forklare dagens endringer, og om det finnes rom til å inkludere den økologiske dimensjonen. Ettersom det hevdes av flere at vi befinner oss innenfor en ny type modernitet, er det usikkert om tidligere sosiologi har evnen til å forklare dagens kompleksitet. Dette kan føre til en vurdering av sosiologiens tidligere «verktøykasse». Det

skal likevel påpekes som Wright et al. (2018) viser i den første forestillingen at kapitalismen fortsatt kan forklare deler av samfunnet, som er et godt eksempel på hvordan tidligere begreper fortsatt er relevante. Der igjen så hevder dem at kapitalismen er en av grunnene til at vi nå trues av moderne risikoer. Kapitalismen bidrar fortsatt til konflikter, men i dag er det ikke lenger bare interne komplikasjoner, men også eksterne.

Miljøsosiologien fremstår som et behov for en bredere sosiologi hvor aktørers påvirkning på det naturlige miljøet og motsatt, bør studeres. Dette innebærer trangen om en ny naturforståelse innenfor fagdisiplinen. Det kan også se ut til at sosiologien bør møte den grønne omstillingsfasen med rom for større tverrfaglighet, som jeg vil hevde Wright et al. (2018) sine forestillinger om hvordan Antropocen påvirker samfunnet er et godt eksempel på hvordan det kan gjøres. Guneriussen (2019), Andersen (2019) og Huseby (2019) møtes i et felles tankemønster, idé og ønske om å omforme sosiologien, hvor den kan bli bredere og omfatte større fenomener enn tidligere. Til tross for at de kan se ut til at sosiologien møter kritikk på flere områder for å ikke være på høyde med de samfunnsmessige endringene vi ser i dag, kan det se ut til at sosiologer likevel møter den grønne omstillingen med en ambisjon om *mer* for faget.

9. Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori* (1. utg). Oslo: Abstrakt forlag.
- Andersen, G. (2019, 1. september). *Vår paradoksale naturforståelse*. Sosiologen. <https://sosiologen.no/essay/miljososiologi/har-sosiologien-gode-redskaper-for-a-studere-relasjoner-mellom-natur-og-samfunn/>
- Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (2013). Klassisk og moderne samfundsteori: en innledning. I Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (Red.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (5. utg., s. 11-33). Hans Reitzels Forlag.
- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T., Styhre, A. & Woll, K. (2015). *Organisasjonsteori* (1. utg.) Oslo: Cappelen Damm AS.
- Guneriussen, W. (2019, 3. mai). *Sosiologi og naturforståelse*. Sosiologen. <https://sosiologen.no/essay/miljososiologi/sosiologi-og-naturforstaelse/>
- Heie, M. (2014, 16. oktober). *Om sosiologen.no*. Sosiologen. <https://sosiologen.no/om-sosiologen/redaksjonen/enim-diam/>
- Huseby, V. B. (2019, 25. juli). *En ny tilnærming til sosial handling*. Sosiologen. <https://sosiologen.no/essay/miljososiologi/en-ny-tilnaerming-til-sosial-handling/>
- Ritzer, G. & Stepnisky, J. (2018). *Classical sociological theory* (7. utg). London: SAGE Publications.
- Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Svensen, H. H., Eriksen, T. H. & Hessen, D. O. (2016) En røff guide til antropocen. *Nytt norske tidsskrift*, 71-83. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/nnt/2016/01-02/en_roeff_guide_til_antropocen
- Wright, C. Nyberg, D. Rickards, L. & Friends, J. (2018, 17. juli). Organizing in the Anthropocene. *Organization*, 456-466. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1350508418779649>